

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., TOREK, 2. NOVEMBRA (NOV. 2), 1943 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 214
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Podlaga za svetovno zvezo postavljena v Moskvi

Rusi prebili nemško bojno črto med Perekom in Kersonom in se približali železnici, ki vodi na Krim. Nemške vojaške enote zdrobljene v bitkah na vzhodni strani Krima. Ameriške letelce trdnjave bombardirale železnice na italijanskem območju. Švica poroča o odhajanju nemških čet iz severne Italije. Američani razbili 45 japonskih letal v napadu na Rabaul

WASHINGTON, D. C., 1. nov.—Ena glavnih točk moskovskega sporazuma—objavljena v odlokih danes opoldne v Moskvi, Londonu, Washingtonu in Čungkingu—je, da se čim prej ustanovi splošna mednarodna organizacija na principu suverene enakosti vseh držav, ki ljubi mir: ta organizacija bo odprta vsem ostalim državam, malim in velikim, za ohranilo miru in varstva. Drugi sklep v Moskvi je bil, da nobena zaveznikova država ne bo sklepala separatnega mira s Nemčijo. Avstrija bo spet neodvisna. Glede Italije se ustanovi poseben odbor, v katerem bodo poleg Amerike, Anglije in Rusije zastopane tudi Jugoslavija, Grčija in odbor svobodne Francije.

London, 1. nov.—Oddelki ruske armade so prodrli do točke, ki je oddaljena samo osem milj od železnice, ki vodi na Krim, in potisnili v past nemško silo, iz katere se najbrže ne bo izmotala. Ruska armada pod poveljstvom generala Feodora Tolbuzina je okupirala Capljino in naprila Nemcem vrata pri Perekopu. Zda ogražala železniško progo, ki drži iz Perekopa v Kerson ob doljnem koncu Dnjepra.

Sovjetske čete so že prebile 60 milj dolgo nemško črto med Perekom in Kersonom. Nemški poskusi, da ustavijo prodiranje ruskih čet po stepah, so se izjalovili.

Na vzhodni strani Krima so ruske oklopne kolone in kozaki zdrobili nemške vojaške enote in zasedli Novo Aleksejevko, deset milj zapadno od Geničeske, mesta, ki je padlo zadnjo soboto, kakor tudi dve milj širok in dvajset milj dolg koridor. Po tem koridoru in sivaških stepah vodi železniška proga v Melitopol.

Uradni buletin, objavljen v Moskvi, pravi, da so Rusi ubili čez osem tisoč sovražnikov in razbili 15 tankov v bitki. "Sovjetski vojaški utrpel ogromne izgube v vojaštvu in materialu," se glasi buletin.

Koliko nemških vojakov se nahaja na Krimu, ni znano, sodi pa se, da je tam pol milijona vojakov. Berlin poroča, da so bile nove čete vržene v boj proti Rusom pri Melitopolu.

Ruski letalci bombardirajo dva koridorja, ki vodita na Krim, in nemške vojaške pozicije. Poročila trdijo, da Nemci beže pod udarci ruske sile.

Zavezniki stan v Alžiru, 1. nov.—Zavezniki čete so v prodorjanju na obeh straneh isernijske ceste zasedle San Massino in San Eleno in se približale novi nemški bojni črti v hribih. Operacije čete na kopnem podpirajo bojna letala z bombardiranjem cest in železnic. Bombe so porušile vhod v železniški tunel pri Scutariju.

Ameriške letelce trdnjave obmetale bombe na železnice ob območju Genova in druga italijanska mesta. Enote ameriške vojske mornarice so dospele v Gaetaki zaliv in bombardirale nemške komunikacijske zveze.

Oddelki pete ameriške in osme britske armade so okupirale nadaljnjih dvajset mest in vasi. Ameriške čete operirajo na ozemlju južno od Venafra, britske pa pri Bojani in Frosolini. (Radio Berlin je naznanil umik nemških čet iz Frosoline.)

Halifax vidi polom Nemčije

Hitlerjeva vojna mašina se krha

Washington, D. C., 1. nov.—Lord Halifax, britski poslanik, ki se je pravkar vrnil v Washington iz Anglije, kjer se je mudil dva meseca, je dejal, da je zavezniki pritisk potisnil Nemčijo do točke razsula, zaeno pa je naglasil, da zavezniki ne smejo odnehati v vojnih naporih.

Na konferenci s časniki je dejal, da se nemška vojna mašina krha pod udarci, katere doživlja, in da se bo razletela, kadar se zdrobi kolo v civilni ekonomiji. On ni hotel spekulirati o vprašanju, kdaj bo vojna v Evropi končana.

"Vojna se bliža vrhuncu," je dejal. "Ničesar ne sme odvrniti našega in ameriškega ljudstva od glavne naloge. Predvsem moramo skrbeti, da ne bodo mednarodni gingeji nikdar več povzročili konflikta kot je sedanj. Napake, ki smo jih storili po prvi svetovni vojni, se ne smejo ponoviti. Štiri glavne velesile morajo ostati skupaj in enoforsirati vse mirovne pogoje, o katerih se zedinijo."

General Giraud se vrnil v Alžir

Alžir, Alžirija, 1. nov.—General Henri Giraud, vrhovni poveljnik francoske oborožene sile v severni Afriki, je dospel sem po obisku bojišč v Italiji. On je konfiriral s poveljniki zaveznike armade, ki se bori proti Nemcem na italijanskih frontah.

Gledališni igralec ustreljen v Berlinu

London, 1. nov.—Uradna nemška agentura DNB je naznanila eksekucijo Roberta Stampe, gledališnega igralca. Obsojen je bil v smrt in ustreljen zaradi prevratnih protidržavnih aktivnosti in izpodkopavanja bojne razpoloženja.

NOVA GENERALNA RUDARSKA STAVKA V TEKU

Cez 100,000 rudarjev odložilo prodje

ROOSEVELT NAZNANIL AKCIJO

Washington, D. C., 1. nov.—Četrta splošna rudarska stavka v zadnjih šestih mesecih se je pričela danes, ko je poteklo premirje. Doznava se, da je v stavki v enajstih državah zavezovanih čez 115,000 rudarjev in da se jim bodo ostali pridružili.

Premirje je poteklo o polnoči. Sklenjeno je bilo v juniju, ko je rudarska unija UMWA preklicala tretjo splošno stavko in se obvezala, da bodo rudarji delali brez pogodb. Možnost je, da bo vlada ponovno zasledila premovalnike, če se stavkarji ne bodo vrnil na delo. Predsednik Roosevelt je izjavil, da bo odredil odločno akcijo.

Operatorji v Pennsylvaniji in West Virginiji so izjavili, da premogovniki, v katerih dela okrog 250,000 rudarjev, ne bodo danes obratovali. V Alabami stavka okrog 20,000 rudarjev, 16,000 v West Virginiji in 15,000 v Pennsylvaniji. Možnost je, da bo vlada odredila splošno zatemnevanje, da se prihrani premovalnik za vitalne vojne industrije.

Sodi se, da so stavke, v katerih je udeleženo čez 100,000 rudarjev, znatno zmanjšale produkcijo jekla in železa za sto tisoč ton. Industrijski voditelji v Alabami so izjavili, da bo moralo 24 tovarnih zapreti vrata ta teden, če se bo stavka nadaljevala.

Danes se bodo sestali člani smerničnega odbora rudarske unije z Johnom L. Lewisom in razpravljali o situaciji. Od njih zavis odločitev.

Poročila se glase, da se bo 80,000 rudarjev na polju trdega premoga v vzhodni Pennsylvaniji pridružilo stavkarjem. Vojno-delavski odbor jim je zvišal plačo za 32 centov na dan, dasi so zahtevali dva dolarja na dan.

Springfield, Ill., 1. nov.—Uradniki illinojskega rudarskega distrikta UMWA so izjavili, da bo stavka popolna v Illinoisu. Delalo bo le okrog tisoč mož, da premogovniki ostanejo v obratnem stanju. Unija UMWA ima

Domače vesti

Iz Pennsylvanije

Strabane, Pa.—Dne 29. oktobra je umrla Mary Klobučar, stara 41 let in rojena tukaj. Zapuščala moža, dva sinova, štiri hčere, brata in sestro. Bila je članica društva 138 SNPJ.

Iz Clevelanda

Clevelanda.—Dne 29. okt. je umrl Frank Končan, star 63 let in doma od Sv. Jošta na Gorenjskem. V Ameriki je bil 35 let in tukaj zapuščal ženo, štiri hčere, vnuka in brata.

Iz Minnesote

Duluth, Minn.—Te dni je v tukajšnji bolnišnici St. Mary's srečno prestala operacijo žena Jos. Mavtza, predsednika društva 268 SNPJ z Elyja. Želja je, da čim prej okreva.

Program za ublažitev bede v Indiji

Kalkuta, Indija, 1. nov.—Feldmaršal in podkralj Indije Wawell se je obrnil za pomoč na indijsko armado v naporih za ublažitev bede v bengalski in drugih provinciah, kjer je že več tisoč ljudi umrlo za lakoto. Armada naj bi skrbela za dostavljanje živeža prebivalcem v prizadetih krajih. Wawell je dospel v Kalkuto kmalu po prevzetju pozicije podkralja. Poročila trdijo, da je v zadnjih dveh tednih samo v Kalkuti umrlo čez 5000 ljudi za lakoto.

Španski list razkril zaroto proti Francu

Madrid, Španija, 1. nov.—List El Español je naznanil razkritje zarote proti vladni diktatorji Francu. List trdi, da so zaroto skovali prostozidarji. Namen je bil strmoglavljenje Francovega režima in restavriranje monarhije. Prestol naj bi zasedel princ Juan. Vodja zarotnikov je bil Diego Martinez Barrio, bivši premier in predsednik parlamenta španske republike.

Devetnajst podmornic zgrajenih v ladjedelnici

Groton, Conn., 1. nov.—Electric Boat Co. je naznanila, da je zgradila devetnajst podmornic v svoji ladjedelnici v zadnjih 36 tednih. Podmornica Sealion je bila včeraj spuščena v morje.

23,000 članov. Progresivna rudarska unija (ADF) je naznanila, da bodo njeni člani delali.

Konec razgovorov v Moskvi blizu

Državni banket v počast delegatom

Moskva, 1. nov.—Konferenca treh velesil — sovjetske Rusije, Velike Britanije in Amerike — bo, kakor vse kaže, kmalu zaključena. Doznava se, da je doslela nepričakovane uspehe.

Premier Stalin je priredil državni banket v počast delegatom, ki je trajal šest ur. On je v svojem govoru poveljeval zavezniki bojno mornarico, generala Marka W. Clarka in Bernarda L. Montgomeryja, poveljnika ameriške in britske armade v Italiji. Druge zdravice so proslavljale Stalina, predsednika Roosevelta in premierja Churchilla in uspehe moskovske konference.

Ameriški državni tajnik Hull, angleški zunanji minister Eden in ruski zunanji komisar Molotov so imeli pred banketom sejo, ki je trajala štiri in pol ure in je bila najdaljša izmed vseh. Četiri večerki zdaj sestavljajo obris dogovorov, o katerih so se reprezentante velesil zedinili in kateri bodo podpisani pred zaključitvijo konference.

London, 1. nov.—Pričakuje se, da bodo zaključki, sprejeti na moskovski konferenci, objavljeni v prihodnjih 36 urah. Doslej je edino predsednik Roosevelt podal deklaracijo, da so razgovori uspešni. Zaključki bodo najbrže istočasno objavljeni v Moskvi, Londonu in Washingtonu.

Agitacija proti italijanskemu kralju

Badoglio in Sforza bosta morda vladala deželo

Neapel, 1. nov.—Voditelji protifašističnih strank so se zedinili glede zahteve, da se kralj Viktor Emanuel odpove prestolu v prilog svojemu vnuku, šestletnemu Viktorju Emanuelu. Pietro Badoglio naj bi postal regent, grof Carlo Sforza, ki se je nedavno vrnil v Italijo iz Amerike, pa predsednik nove italijanske vlade.

Sforza je namignil, da je pripravljen prevzeti predsedništvo vlade. Možnost je, da bo Badoglio odobril predlagano preureditev, kralj pa se bo najbrže upiral odstavitvi.

Neki republikanec je izjavil, da se bo agitacija za ustanovitev republike podvojila, če kralj ne bo odstopil. Širovska dinastija lahko izvrši samomor zaradi trmoglavosti kralja.

Sforza je dejal, da se je pričel, da Badoglio lahko postane koristen vodja Italije in da je pripravljen sodelovati z njim. Predvsem mora demonstirati, da je pretrgal vse zveze s fašizmom, ki je vrge Italijo v največjo nesrečo v njeni zgodovini.

Badoglio je na nedavnem sestanku s časnikarji izjavil, da bo resigniral, ko bodo Nemci izgnani iz Italije, zaeno pa je poudaril svojo lojalnost napram kralju.

Hoover proti zvezi med Ameriko in Anglijo

Kansas City, Mo., 1. nov.—Bivši predsednik Herbert Hoover je obsodil predlog za ustanovitev zveze med Ameriko in Veliko Britanijo v svojem govoru pred trgovsko zbornico. Dejal je, da bi taka zveza izzvala organiziran odpor s strani angleško govorečih ljudstev, ki tvorijo 90 odstotkov človeštva. Hoover je priporočal organizirano prehodno dobo med ustavitvijo sovražnosti in sklenitvijo mirovnih pogodb.

PARTIZANI ZASEDLI MESTO OB ALBANSKI MEJI

Konflikt med Mihajlovičem in Titom ogražala zaveznikiške načrte

NEMCI PODŽIGAJO RAZKOL

London, 1. nov.—Oddelki jugoslovanske osvobodilne armade, katere poveljnik je general Tito, so s pomočjo albanskih gerilcev okupirali Debar, mesto v južni Srbiji, 37 milj severovzhodno od Tirane, glavnega albanskega mesta, pravi komunikacije iz glavnega stana armade. Ta trdi, da so partizani zasedli tudi Kičevce, 22 milj vzhodno od Debarja in 40 milj južnospadno od Skoplja, a so se morali umakniti pod pritiskom sovražnika.

Partizani vodijo defenzivne operacije v bližini severne Albanije pri Berani, v katerih so Nemci izgubili najmanj tisoč vojakov v zadnjih desetih dneh.

Iz Kaira poročajo, da so bolgarske okupacijske čete začele dvojni ofenzivni proti Mihajlovičevim četnikom, da jih potisnejo iz Kopajskih hribov. Bolgari prodirajo v južni smeri od Kruševca in v severni smeri od Prištine, da obkrožijo četnike in jih vržejo s pozicij, katere drže že 30 mesecev. Poročila iz jugoslovanskih virov pravi, da se je ofenziva začela po obisku poveljnika nemške sile na Balkanu glavnega stana bolgarske armade pri Nišu.

Partizani so v akciji tudi v severni Srbiji in so se približali Belgradu. Poročila omenjajo napade na železnico Belgrad-Požarevac in ono, ki spaja Požarevac s Smederevom, 23 milj od Belgrada.

New York, 1. nov.—John A. Parris, dopisnik ameriške časniške agenture United Press in večak o balkanskih zadevah, ki je pravkar dospel v New York iz Londona, je dejal, da situacija v Jugoslaviji, zlasti pa strankarski konflikt med Titom in Mihajlovičem, bo ogražala zaveznikiške operacije na Balkanu, če ne bodo Amerika, Velika Britanija in Rusija storile korakov, da se konflikt izravna pred zaveznikiško invazijo.

Parris omenja konfuzijo v Jugoslaviji pod nemško okupacijo, kjer se Srbi in Hrvatje klestijo med seboj, in napetost ter trenje med Titovo osvobodilno armado in Mihajlovičevimi četniki, katero podpira jugoslovanska vlada v Kairu. Trenje ima značaj civilne vojne, čeprav se oboji, partizani in četniki, bore proti Nemcem. Partizani so povelvali Parrisu, da se jugoslovanska sila lahko obrne proti ameriškim in britskim vojakom, ki bi se izkrcali v Jugoslaviji, če Amerika in Velika Britanija ne bosta intervenirali in končali notranjega trenja. "Ljudska osvobodilna armada reprezentira jugoslovansko ljudstvo," so izjavili. "Ona ima oporo pri ljudstvu, ki je proti povratku sedanje jugoslovanske vlade. Ljudstvo ne bo pozdravilo zaveznikiških vojakov kot prijatelje, ki bi prišli v Jugoslavijo Mihajloviču na pomoč. Nov dan prihaja in naše ljudstvo ne bo šlo nazaj, ker bi to pomenilo povratek diktature."

Očitno je, da Nemci podžigajo razkol med partizani in četniki in hujskajo stranko proti stranki. Njihov namen je preprečiti pomoči s strani Jugoslovanih zaveznikom v slučaju invazije. Doznava se, da imajo zavezniki zveze z Mihajlovičem in Titom.

Čarovnici na delu.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cena oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (November 30, 1943), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Tedenske kritične misli

Predsednik Roosevelt je 29. oktobra informiral časnikiarske poročevalce, da je moskovska konferenca treh velesil uspešna. Rekel je, da je bil dosežen sporazum glede problemov vojne in mira. Ta sporazum bo—menda le v izčrpih—objavljen, ko bo podpisan. Roosevelt je označil konferenco državnega tajnika Hulla, zunanje-ga ministra Edena in zunanjega komisarja Molotova kot velik uspeh ne samo v konkretnih sklepih, temveč tudi v edinstvu do-brega razpoloženja zastopnikov treh velesil.

To je izredno razveseljiva vest. V času, ko to pišemo, še ne ve-mo, kakšno so zaključki moskovske konference, zanašamo pa se na Rooseveltovo besedo, da so dobri—dobri za dosego čim hitrejšega zmage nad sovražnikom in za podlago bodočega mira. Govoriti o podrobnostih bodočega mira danes še ni mogoče, glavno pa je, kakšna bo podlaga. Vse bo sčasoma dobro, če je podlaga dobra. Dobra podlaga je kolektivna organizacija narodov v smislu demo-kratskih načel; ako so se za to podlago zedinili v Moskvi, potem je vse dobro. Brez kompromisov ni šlo, ampak brez taktičnih kompromisov ni nikjer nobene kooperacije.

Iz Švice poročajo, opirajoč se na neke uradne nacijske podatke, da so zavezniške bombe ubile čez milijon civilistov v Nemčiji do 1. oktobra t. l. To je lahko pretirano, lahko je pa tudi mogoče. Dejstvo, da so Američani in Angličani do danes razdeljali dvajset nemških industrijskih mest v nekaj mesecih, lahko prepriča vsa-kogar, da najnovejše zavezniške letalske bombe niso šala. Da, dejanska vojna je končno prišla tudi v Nemčijo! Med zadnjo vojno ni bilo tam vojne. Danes je drugače. Koliko je danes vredna Hitlerjeva evropska trdnjava—trdnjava brez strehe? Milijon mrt-vih nemških civilistov in stoterne porušene nemške tovarne pri-čajo, da ni vredna nič.

Mornarični tajnik Knox je prejšnji teden poročal, da je ofenziva proti nemškim podmornicam na Atlantiku zelo uspešna—tako je uspešna, da je mornarica preklela naročilo 427 nadaljnjih ladij, kakršne rabijo za pokončevanje podmornic. Nadaljnje Knoxovo poročilo je, da so ameriške podmornice na Pacifiku do danes po-topile 474 japonskih ladij, na drugi strani je pa Amerika tamkaj izgubila le enajst podmornic. Ameriške zmage na morju, ki drže morskata pota na vse strani odprta, niso tako spektakularne, kakor so zmage na suhem; javnost izve le malo tega—in še to kasno—kar se v resnici godi na morju. Faktično pa so pomorske zmage v tej globusni vojni veliko bolj učinkovite glede končne splošne zmage, kakor so zmage na suhem.

Vojna v Italiji se vleče zelo počasi v velikem kontrastu z rusko fronto, kjer Rusi zadnje čase prodirajo dnevno dvajset milj v loku reke Dnjepra tik nad Krimom. Zavezniški kontrolirajo ozrač-je nad Italijo, toda na tleh Italije Nemci veliko več močstva. Zdi se, da se zaveznikom nič ne mudi v Italiji; dalje se zdi, da zavez-niki smatrajo italijansko fronto za manj važno ali postransko, zato nečisto trošilo močstva in opreme, kakor bi morali, če bi hoteli zdro-biti tamkaj Nemce v kratkem času. Vse kaže doslej, da zavezniški hranijo udarno silo za neki drugi kraj, kjer bo odločilna ofenziva. Italijo imajo le zato, da vleče nemške divizije iz Rusije in od drugod.

Glede položaja v Jugoslaviji je v ameriškem tisku vedno več poročil. Nekaj poročil zadnjega tedna je zanimivih. United Press poroča iz Londona, da se hrvaški vodja dr. Vlado Maček trudi za enotno fronto partizanov in četnikov. Maček pravi, da je Ju-go-slovanov premalo, da bi trošili svoje skromne sile med seboj, na-mesto da bi združeni udarili na svojega skupnega sovražnika. Če je to res, tedaj dr. Maček ne vidi pri četnikih tistega "izdajstva", ki ga vidijo in neprestano kriče o njem partizanski voditelji.

Dr. Maček vsekakor še ni uspel. To potrjuje Carroll Binder, ki analizira položaj v Evropi vsako soboto v Chicago Daily Newsu. Binder piše, da Josip Brozović Tito, glavni vodja partizanov, noče ničesar slišati o srbskih četnikih in je sporočil kralju Petru, da Hrvaška ne bo več združena s Srbijo v skupni državi. Brozović je Hrvat in večina njegovih partizanskih bojovnikov so Hrvati; po nekem poročilu, velika večina Hrvatov pa ni naklonjena srbski monarhiji. Partizani operirajo v Sloveniji, na Hrvaškem, v Bosni in deloma v Črni gori, ne pa v Srbiji, katere ne smatrajo za svoj teritorij.

Associated Press pa je poročal 29. okt. iz Londona, da je notra-nja vojna v Jugoslaviji podžigana po nemških nacistih, ki netijo sramotilno propagando enako zoper četnike in partizane. Nacisti so uspeli toliko, da so razbili edinstvo odpora v Jugoslaviji, niso pa strli odpora samega; razcepljeni gerilci se srdito pobijajo med seboj, prav tako srdito pa pobijajo tudi Nemce, vsaka skupina na svojo pest. Te razmere bodo trajale toliko časa, dokler zavezniški ne naredijo miru v Jugoslaviji.

Zadnje dni so čikaški listi poročali o družinski tragediji v Gary-u, Ind. John Birkič, 31-letni Hrvat, rojen v Ameriki, toda nasut s hrvaško partizansko propagando, je čital v listu neko poročilo o situaciji v Jugoslaviji, ki ga je tako prevzelo, da je hipno pobes-nel. Pograbil je nož in umoril svoja dva otroka, težko ranil svojo ženo in naposled je izvršil samomor. Tako deluje vino iz velikega soda propagande. . . Nekateri požene v papirnate in besedne bitke, druge pa odvede na pota zločincev.

Glasovi iz nasebin

S pota

V št. 207 Prosvete sem omenil nekoliko o mojem potovanju po Ameriki in Evropi, kakor tudi prosoje potožil, naj sejenja de-lovanje proti slogi, ki je v se-danjosti prav tak spaz za nas kot je voda za ribe. Obljubil sem tudi, da bom ob priliki kaj več poročal o naših prvaških kmet-skih nasebinah v Minnesoti. Torej naj izpolnim obljubo.

V začetku septembra sem za-pustil Duluth, Minn., in pre-se-del vlak v St. Paulu na poti proti Albanyju, kjer je v bližini farmarska nasebina Krain-town. V Albany sem prišel ravo opoldne, 2. septembra. S se-boj sem imel velik kovčeg, ki sem ga vzel s sabo, da vanj spravim starinske stvari, prinesene iz starega kraja leta 1864 in ka-tere bi rad kupil za svojo zbir-ko. V neki gostilni se oziram okrog sebe, pa pride do mene sin Johna Gogola, ki me pozdra-vi s—"Hello, Matija!" Nemalo sem bil vesel in rečem, da sem ravno gledal, če bi videl kakega znanca.

Ko smo se malo pogostili in pogovorili, se odpeljemo na po-stajo, kjer smo naložili moje re-či, potem pa se odpeljemo se-dem milj do Gogolovih. Oni so bili tisti dan po opravkih v Al-banyju. Tam v okolici sem bil osem dni. Gogolov dom, v ka-terem udobno živi že četrti rod, sem opisal že zadnjič.

Spominjam se, kako je bilo, ko sem prišel prvič tja kot ne-poznanec. Sedanja gospodinja mi je odgovorila slovensko, ko sem jo vprašal, če je Slovenka. Rekla je, da ni, pač pa govori slovensko, ker sta jo naučila Gogolova mati in njen mož, "jaz pa sem Nemec," je dostavila. Moški spol rabijo za ženski spol tudi njeni otroci, dasi sem jim že večkrat zatrjeval, da to ni pravilno, ampak tako so nauče-ni. Drugače pa govore pri Go-golovih le slovensko.

Ko sem jih prvič obiskal v hi-ši iz lepo obdelanih hlodov, sem takoj opazil vse snažno in čisto. Pozdravila sva se s staro Gogo-lovo materjo. Otroci, njeni vnu-ki, so bili takrat še majhni; se-daj je eden v vojni nekje čez morje, najstarejši sin pa pomaga doma na farmi že precej zdelo-nemu očetu. Drugi so še premla-di za vojaško službo in jih še več pohaja šolo—vozijo se dnevno sedem milj daleč s šolskim bu-som v Albany. Vseh otrok je devet.

Ko sem bil prvič v njih pre-prosti kmečki hiši, sem se oziral okoli, kajti bilo je kot v malem muzeju: razne slike in reči iz Jeruzalema; Rima itd., razne starodavne knjige in spominki. Tam blizu, kjer je navadno se-dela stara mati, je bil na steni velik rožni venec z debelimi ja-godami. Okrog hiše je precej gozdnega drevja, kakor tudi rož-ne gredice in vrt z raznim sad-nim drevjem. Sedaj šumijo okrog hiše v vetrovnih dneh vi-soke smreke. Pri vodnjaku je debela vrba, ki jo je zasadil v svoji mladosti brat sedanjega gospodarja Johna. Vodo dobi-vajo za domače potrebe in za ži-vino z ročno "pumpo". Zemlja je tam rodovitna, dasi peščena.

Kdor si pregledno izkopije klet, ima vedno vodo v njej. Do-bre pitne vode je tam povsod dovolj.

Ko sem bil pred več leti prvič tam, sem si napravil opis, kaj vse tam imajo. Zadnjih deset let, odkar delam v Duluthu v Buho-vem muzeju, so Gogolovi posla-li že več stvari v muzej. Poseb-na dragocenost je precej velika miza iz cidrovega lesa. Kot po-vedo, jo je izdelal njih prastari oče (iz prve generacije) iz ci-drovega debla, ki ga je dobil daleč na pekem hribčku.

Tam neke raste cider, ki je podoben rdecemu cidru (red wood) v Californiji. Kot znano, to drevo zraste v pravega veli-kana, da na ravno odrezanem parobku lahko pleše več parov. V Californiji imajo v več krah-pih predor skozi to drevo, ki ne vsahne in tudi ne segnje. Ta drevesa so stara po tisoče let. V californijskem mestecu Red Wood se ustavi vlak in si lahko ogledate te velikeane proti pla-čilu 50c. Okrog debla enega ta-kega drevesa sem nekoč napra-vil 38 korakov.

In neke v okolici Kraintowna, Minn., so tudi taka drevesa—vsaj bila so. In pri Gogolovih so iz tega lesa imeli precej pri-mitivno, težko mizo iz štirih hlodov, ki niso bili zbiti skupaj z žebli, marveč z lesenimi kli-ni. Imeli so jo kot relikvijo, kajti na nji je leta 1894 opravil mašo misijonar Buh. Ta miza je sedaj v Buhovem muzeju, ka-mor so jo dali za male cente. Kot že omenjeno, so Gogolovi poslali v ta muzej v zadnjih de-setih letih že več reči iz misijon-ske dobe. Muzej se nahaja v Villi Scholastic ob Superij-skem jezeru, kjer pohaja šola nad tisoč deklet.

Tam so mi dali tudi velik pro-stor, ki je topel tudi pozimi, da sem spravil skupaj, kar sem imel raztreseno po raznih krajih deže-le. Sedaj imam večinoma vse skupaj. Razne dragocenosti imam še v treh bankah v var-nostnih shrambah, ker mi od prostora nič ne računajo. Mnogo reči pa čaka ureditve v kakih 20 kovčegih v Villi Scholastic, ker mi ne morejo dati več prostora. Ko mine vojna, bodo poleg se-da-njih palač sežidali veliko po-slopje za Buhov muzej.

Kar omenjam o tem muzeju, naj se ne tolmači kot govore ne-kateri, ki ne delajo med narod-dom drugega kot preprič, češ, da gre vse najboljšje iz moje zbirke v Duluth—v Buhov muzej. To ni resnica. Semkaj gredo le mi-sijonske reči, ki ne spadajo dru-gam. Mnogo od tukaj pa je bilo poslana v Slovenski narodni muzej v Cleveland in še mnogo bo tja poslano, kakor hitro do-be potrebne shrambe ali omare, kaj-ti je že pripravljeno. Ali naši ljudje se premalo zanimajo za to. Tam so že reči iz Baragove dobe in tudi slika pravokog-dagois (?) iz Kraintowna, Minn., ki je bila napravljena pred bo-orno kmečko hišo v dobi naših pio-nirjev v onem pragozdu, kjer so danes lepe kmetije.

Opustimo napade in zblizajmo se tudi za Slovenski narodni mu-zej v Clevelandu. Naj omenim, da sem mnogokrat prosil sloven-

ske javnost za to, ali če bi mi tukaj ne pomagali drugodci, bi bil že omagal. Z Erazmom Gorshetom se pozna le par let—škoda, da se prej nisva spozna-la. On žrtvuje ves svoj prosti čas za Slovenski narodni muzej. Za danes naj to zadostuje.

Oni dan sem od J. Movetza iz Elyja, Minn., prejel dopisnico, v kateri mi sporoča, da pripelje svojo ženo v bolnišnico na ope-racijo in naj preskrbim sobo v tretjem nadstropju. Želji sem seveda ugodil.

Nemalo sem bil iznenaden, ko sem čital v Prosveti vest o smrti žene Jakoba Stonicha iz Holly-wooda, Cal. Izreklam mu srčno sožalje, kakor tudi njegovi dru-žini. Njegovi pokojni ženi blag spomin!

Matija Pogorelec.

Poročilo zastopnika

Hermine, Pa.—V bližini Mc-Keesporta je mala nasebina Versailles, kjer je okrog šest slo-venskih družin. Tam sem bil na mojem prvem obisku in rezultat je bil—tri nove naročnine Pro-svete. Prvo sem dobil pri sestri Franka Finka, dopisnika Prose-ve, Frances Vodopivec, kjer sem tudi prenočil. Oni imajo lep dom, oziroma dva. V eni hiši stanuje njih poročeni sin, drugi pa je star 16 let, a že dela v ga-raži. Oba fanta sta močne po-stave, kakor tudi 11-letna hčer-ka, dasi bi ji prisodil 15 let. To je družina pridnih rok.

Obiskal sem tudi za konca Franka Chetuta. Njega sem ne-koč srečal pri Franku Bajtu, ko je bil še samski. Poročen je s hčerko hrvaških staršev. Uspeh sem imel tudi pri Franku Kor-barju, ki tudi živi v svojem do-mu. Tudi on ima par sinov pri vojaki. Mrs. Ranzinger mi je naročila, naj ji prinesem Dru-žinski koledar. Obiskal sem tu-di nekaj drugih, vključivši Joh-na Sedlarja, ki je pred 20 leti živel v naši bližini. Takoj me je spoznal. Je naročnik Prosvete, dasi je po narodnosti menda Hr-vat. Obiskal sem tudi Žitnikove, ali topot ni bilo uspeha. Žena je zgovorna in je včasih že sama agitirala za liste, a začasno je preveč zaposlena doma in z de-lom v restavraciji. Upam, da bo kaj prihodnjik, ko pridem s ko-ledarji.

Skušal sem obiskati še več drugih, ampak žive v okolici in jih je težko najti pod naslovom RFD. Take naslove je najtežje najti, še sploh pa, ako nimas svo-jega vozila.

Iz Versailles sem se vozil z busom preko Bostona, Buena Vi-ste, Rima, Paysdalla v Sattor-ville, od tam pa peš preko Grat-tona in Lowberja v Hermineje. V Gratztonu sem obiskal tri družine. Pri Dornikovih je bila doma samo hčerka—oče je na-ročnik, in tudi Lojza Mirta ni-sem dobil doma. Pri Turkarju sem dobil naročnino Prosveti v osebi bečlarja Matijeta Merhar-ja. Rekel je, da ima rad Prose-vo, samo denarja mu zmeraj manjka. Mrs. Turkar mi je po-kazala sliko čvrstega sina v vo-jaski obleki. Tudi on se bori ne-kje v Afriki ali Italiji.

V Lowberju sem dobil novega naročnika Prosveti v družini Cu-fer. Tudi oni imajo dva sinova in zeta pri vojaki. Pri Joeru Klunu, tajniku društva 583 SN-PJ, sem dobil naročnino za Pro-letarca. Tudi on ima dva sino-va, ki se borita za boljši člove-ški red, v kar tudi verujeta. Eden je saržent in se nahaja v Siciliji. Pisal je očetu, naj mu pošlje na-

Nadja Norkaja, ruska operna pevka.

slove svojih sorodnikov v sta-rem kraju, da jih obišče, ako bi slučajno prišel v njih kraje. Klunovi so doma od St. Petra. Dru-gi sin služi v mornarici.

Tudi v naši nasebini so pono-vili Prosveto trije—J. Zagar, Frank Bregar in Mrs. Cezar. Ona je že več let bolna, toda Prosveto še zmeraj rada čita.

Tudi v Aroni sem obiskal ne-kaj rojakov, med njimi starega Hutarja, ki je zvest Prosveti. Pritožil pa se je, da otroci več ne spadajo k društvu, dasi je vendar tako želel in plačeval zanje, dokler je bil zmožen de-lati. Podpisani pripisuje ta vzrok malim društvom, ki hočejo po vsej sili vztrajati, dasi nimajo pogojev za življenje. Na sejo pridejo namreč trije, recimo uradniki. Mladina ne vidi pri-takem društvu nobene privlač-nosti, nobene zabave. In tako se odduži.

Tako mi je povedal tudi sam tajnik društva 199 Mike Rajer, da seje niso uspešne in da on ne bo več prevzel tajništva. Je zato, da se pridružijo nam. Tako želi tudi Martin Cvelbar, ki je po-novil Prosveto in povedal enako o sejah. Dostavil je, da bodo člani podpirali predlog za pri-druženje.

Podpisani ponovno apelira na sosednja društva kot so št. 23, 200 in 199, naj pristopijo k nam, in magari tudi društvu 63 in 683 iz Hutesona. S tem bi se pri-hranili stroški tudi v glavnem uradu, članom pa bi lahko ustre-gili prav tako kot sedaj ali pa še bolj. Društva v Hermineju ima-jo svoj dom in so že sedaj pre-cej močna; starih članov je 142, odrasle mladine samo za par čla-nov manj in mladinski oddelki so tudi dobri. Na sejah takih društev je že nekaj zabave.

Sedaj hoče naša mladina mo-dernizirati spodnje prostore. Pravijo, da hočejo nekaj napra-viti, ko se naši bratje vrnejo iz vojne, da bodo videli, da doma nismo spali.

Nedavno je Joseph Bates, taj-nik angleško poslujočega druš-tva, objavil imena njih članov-vojakov, katerih je po številu 34. Naj še jaz dodam 16 članov, ki spadajo k našemu društvu 87, tako da bo število popolno. Ta-ko je pri obeh društvih 50 čla-nov pri vojakih. Naši so slede-či: Joseph Beddick, Joseph Bo-rovsky, Martin Borovsky, Wm. Ceconello, Paul Hafferle, Frank Hribar, Rudolph Jelšovar, John Langer, Frank Ciran, Mirko Se-ver, Leopold Sebrnak, Stanley Steban, Wm. Truhnich, Anton Urana, Ludvik Vozel in Frank Jurekovich.

Apeliram tudi na člane, da se udeležijo prihodnje seje 7. no-vembra. Na zadnji seji smo po-zabili, da se bliža božič, kar nas mora opominjati, da se naši bra-tje nahajajo v tujini in žele od nas glasu in voščil. Mrs. Roose-velt je rekla, da je v Avstraliji dognala, da se naši vojaki ničesar bolj ne razvesele kot nekaj od doma, pa magari je samo pisem-ce. Prijatelji, naši fantje in de-kleta so še vsi mladi. Mi vsi ve-mo, ko smo šli prvič od doma, kako smo zmeraj sanjali o do-mu in kako smo bili veseli, ko smo dobili pismo od mame ali drugih dragih. Enako žele tudi naši fantje in dekleta.

Tudi ne pozabite priti na ve-selico, ki se vrši v naši nasebi-ni 6. novembra za Sans. Anton Zornik, zastopnik.

Criticizes Editorial On Italy's Abuse Face By Frank Barbic St.

In an editorial in The Po of Oct. 14 you are ready to give Italians a freedom. God bless your kindly heart that you are willing to give one nation freedom that was shortly our enemy. You do not wish the Ital-

Ameriški državni tajnik Cordell Hull (levo) in Vjačeslav Molotov, ruski zunanji komisar, na le-tališču v Moskvi.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

who were praising even in the Cleveland Press the great dictator, Mussolini, some four or five years ago, to be our enemies? As they were, according to your statement, victims of the extreme German barbarism? You claim that they should help us to defeat the invader.

Please let me tell you something: It wasn't only the Italian people who liked their dictator. There were many Americans who were praising the dictator; even one U. S. ambassador wrote a nice book about Mussolini. During the Spanish revolution, Spanish loyalists were victims of one Italian general, Gen. Roatta. The Spaniards wanted a freedom and through help of Italians received a slavery. The Italians, with their army occupation, enslaved some millions of Slovene people for whom The Press had no good word except for one man who happens to be a Cleveland mayor!

If you wish to dish out a freedom then hand it to all who are the victims of dictators and their barbaric generals.

19511 Muskoka avenue.

Kar najbolj zamerimo našim "človekom", ki so z dušo in telesom za Rusijo, je to, ker zanje ne store nič drugega kot to, da se togote. Mislijo tudi, da je moj učitelj urednik Prosvete, da od njega dobivam inspiracije ali navodila. Ampak vaše misli so napačne, ker sem že toliko star, da si znam sam sodbo delati, kaj je prav in kaj ni. Če nimam repke do sopotnikov, ni moja gruda, ampak vaša, ker ste me hoteli uničiti in imate še vedno ta namen. Če bi vas nazival s komunisti, bi ne bilo lepo, ker tega ne zaslužite iz tega razloga, ker "komuna" je nekaj skupnega ali občega, vi pa ste rasistični, ki bi uničili vse, kar ni po vašem kovu. In še več: Vi hočete nekoga od nas nazivati s "fasistom". Evo vam, brat, kdo se je pri nas družil s fasisti pri razbijanju socialističnega gibanja. To so bili tako zvani "would-be" komunisti. Vi, brat, ste to delali in bi delali še sedaj, če bi ne imeli strahu pred vlado.

Gozarjam tudi našo Enakopravnost, ki vedno cika na Prosveto in njenega urednika, zakaj ne obrne svoje kritike na naše clevelandke meščanske liste, iz katerih prevaža vesti za svoje čitatelje. Če hočete zagovarjati komunizem in naš slovenski boljševizem, imate dober priložnost, da odgovorite na uradni članek, ki je bil v Pressu z dne 26. oktobra pod naslovom: "Something New In Army Training." Pošiljam ga tudi uredništvu z željo, da priobči vsaj sledeče odstavke:

"The Army is, necessarily, training a lot of officers and soldiers in the languages and the political and cultural backgrounds of various countries, including Allies, enemies, neutrals and slave-states..."

At Cornell, Mr. Woltman reports, one Vladimir D. Kazakevich is in charge of telling students in uniform all about Russia. Mr. Kazakevich says he is not a Communist, but he was for years a columnist on the Russian language daily in New York, and has been associated with certain groups that have bowed to the party line.

According to Mr. Woltman, some of the Army's trainees at Cornell are complaining that Mr. Kazakevich is giving his lectures a Communist slant, "be-littling the role of Great Britain in the war effort, and, by inference, that of this country also, and painting an idealized and unrealistic view of the Soviet system of government."

Other instructors in the Cornell courses include Corliss Lamont, long a leading American champion of the Soviet system; H. W. L. Dana, who has been a member of such outfits as the American Peace Mobilization

and the Browder-for-President Committee; Sergei Kournakoff, Russky Golos columnist and lecturer before Communist groups; Harriet Moore, director and editor for the American Russian Institute; and Prof. Ernest J. Simmons, former head of the left-wing Teachers' Union at Harvard. The staff appears to include no critics of Communism.

Now we yield to none in our admiration for Soviet Russia's magnificent accomplishments in this war. But we have neither respect nor trust for American Bolsheviks whose loyalty runs to Moscow and to revolution...

Da bi tudi Amerikanci vedeli, kako se mi Jugoslavlani preklamo med sabo, so se Srbi in Hrvatje pričeli oglašati z dopisi v meščanskem tisku, kdo da je večji in hrabrejši junak z več medaljami — Mihajlovič ali Tito. Miss Joan Patrick je hvallila v Pressu partizane, 26. oktobra pa se je oglasila mrs. Vera Manolovich, ki poveličuje Mihajloviča. In to dela tisto konfuzijo med Američani, kajti naši ameriški Jugoslavlani ne znajo pokazati sloge, ko gre za njih rodne brate. In kdor hoče dandanes delati v prid njim, mora imeti železno voljo, da ne vrže vsega proč in se umakne s poti.

Katarini Krainz v Detroitu: Če se hočete bolje seznaniti z rusko cesarico Katarino in njenim življenjem, pojdite v javno čitalnico po knjigo "Empress Catharina." V tej knjigi boste tudi izvedeli, da je bila ona že šest let poročena s Petrom Velikim, toda še vedno — devica! Ampak svojega devišstva ni nesla v grob.

Frank Barbič.

Jugoslovanski vladni krogi

o jugoslovanskem vprašanju

Kairo, 22. okt. — Napad Vseslovanskega kongresa na generala Dražo Mihajloviča, katerega objavlja moskovsko časopisje, je napravil globok vtis na tukajšnje balkanske kroge, ki pripisujejo največ važnosti dejstvu, da je bil napad objavljen ravno v trenutku, ko je začela zborovati konferenca treh ministrov.

Tukaj je splošno prevladovalo mnenje, posebno po obisku zunanjega ministra Anthony E. dena pri predsednikih grške in jugoslovanske vlade, da se bo konferenca bavila tudi z balkanskim politično situacijo. Občutek je bil splošen, da bodo zunanji ministri skušali najti spoznanje, ki naj bi odstranil globlje vzroke strankarske borbe, ki je v Jugoslaviji včasih zapletala v pravo civilno vojno, in se je zdaj v nekoliko manjšem obsegu razširila tudi na grško ozemlje, kjer so se pojavili v bistvu precej slična vprašanja kot v Jugoslaviji.

V obeh slučajih so vzroki teh notranjih bojov popolnoma neodvisni od vprašanja, da-li je treba ali ne v boj proti zavojevanju. Gre le za vprašanje ideološke orientacije in za bodočo formo vlade. Ako zdaj ne pride do sporazuma med Ameriko, Anglijo in Rusijo, se je bati, da bodo izbruhnili boji istega značaja v vseh deželah Evrope, tako da bi se zavezniki po svoji vojaški zmagi nad Nemčijo nahajali v sredi strahovite civilne vojne, ki bi začela stresati ves kontinent.

Vprašanje, katero si tukaj stavijo vsi v nemirnem pričakovanju, je naslednje — kako je bila tolačiti dejstvo, da je bila izjava Vseslovanskega kongresa objavljena v Moskvi ravno v sedanjem trenutku? Je-li to znak, da hoče sovjetska Unija, da se to vprašanje razčisti takoj, ali je to le izjava ruske vlade, da bo Rusija nadaljevala svojo dosedanje balkansko politiko?

Jako presenetljivo dejstvo je to, da ima sovjetska Unija s tukajšnjo vlado kralja Petra, v kateri je Mihajlovič minister

Terry Riggs Penman (levo) in Rose Hiss, članici ženske organizacije Splošne mornarske unije.

vojske, korektno diplomatske odnose. Obenem pa sovjeti povsem očitno priznavajo tudi takozvano Bihaško republiko, katero so ustanovili partizani, v kateri imajo svojega diplomatskega zastopnika. Bihaške republike nista priznali niti Amerika niti Anglija, kljub temu pa imata obe velesili vojaško zvezo z obema strankama, s partizani in Mihajlovičem.

Partizanska vlada je bila ustanovljena decembra 1942 v Bihaču v severni Bosni. Poročila trde, da se nahajajo v tej vladi vse politične stranke, da se nahajajo v njej predstavniki duhovništva, profesorji in kmetje. Predsednik je dr. Ivan Ribar, bivši predsednik jugoslovanske narodne skupščine. Mihajlovič naklonjen krog trde, da je predsednik tega izvršilnega komiteja sin tega dr. Ribarja, o katerem je znano, da simpatizira z levicariji.

Jugoslovanski vladni krogi tukaj vneto zagovarjajo svojega vojnega ministra, trdeč, da so obtožbe Vseslovanskega kongresa "neutemeljene" in da je jugoslovanska sekcija tega kongresa le en sam član, Božidar Maslarič, jugoslovanski komunist, ki se nahaja v Moskvi že od leta 1929 naprej. Ti krogi trde, da je Mihajlovič v teku zadnjih dveh let delal za zavezniško stvar, da je zvesto izvrševal delo sabotaže in tudi vse druge naredbe, in to za ceno strahovitih izgub človeških življenj, in strahovite pregonjanja tisočev svojih sodelavcev.

Danes, trde ti krogi, Mihajlovič še vedno izvršuje svoje operacije proti očišču na širokih predelih ozemlja, zakar pa se njemu ne daje in ne priznava nobene zasluge, ker nima sredstev, da bi povedal svetu, kaj se godi, dočim imajo partizani na razpolago radio "Svobodna Jugoslavija", in so tako mogli pripisati sebi vse, kar se je zgodilo.

Zadnje tri tedne pa se poslužuje Mihajlovič radioaparata, katere je najbrže zaplenil od Nemcev ali Italijanov in začel oddajati na kratkovalovni postaji kot "Demokratska agencija v gozdovih in planinah Jugoslavije", ki pošilja svoje oddaje tudi v Ameriko. Tako Mihajlovič preko tega radia, kot jugoslovanska vlada tukaj, obtožujeta partizane, da na podlagi svojega radia pripisujejo sebi čisto izključno Mihajlovičeve zmage.

V mnogih predelih dežele operirajo partizani in Mihajlovič v istih krajih, tako da se je nemogoče pobotati na podlagi teritorialne opredelitve. Različne skupine, ki so le posredno odgovorno Mihajloviču, ker se nahajajo med člani komiteja narodnega upora, ki priznava Mihajloviča za svojega vrhovnega komandanta, se tudi nahajajo na istem ozemlju kot partizani.

Poučeni tukajšnji krogi trde, da je mogoča edino le ena rešitev tega problema, in sicer sporazum v bistvenih vprašanjih, ki bi odstranil ideološka nasprotja med temi strankami, tako da jim bi bilo mogoče sodelovati pod skupnim vrhovnim poveljstvom.

Ravno ta predpogoj je že zdaj veljaven za Grčijo in bo v bodoče postal veljaven tudi v vseh drugih evropskih deželah.

Najzanesljivejše dneвне delavske vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

O bistvu življenja

Leon Detela.

(Se nadaljuje.)

Do pred dobrimi sto leti so mislili naravoslovci, da nastajajo beljakovine, maščobe in sploh vse omenjene organske snovi, to je snovi, ki jih v neživi naravi ni, le v živih bitjih, in to samo pod vplivom neke skrivnostne sile, ki so jo imenovali vis vitalis, kar se bi reklo po naše življenjska sila. Ker imajo to skrivnostno življenjsko silo le živa bitja, tako so takrat razlagali, zato nastajajo snovi, ki so posebno značilne za živa bitja, le v živih bitjih in je že v naprej izključeno, da bi nastale kdaj živih njih.

Zato pomeni pravo revolucijo v tem vprašanju leto 1828, ko se je posrečilo nemškemu kemiku Woehlerju umetno sestaviti iz samih snovi nežive prirode in brez vsakega sodelovanja skrivnostne "življenjske sile" sečnino, snov, ki nastaja v živalskem in v človeškem telesu in ki jo izločajo živali in človek s seboj iz sebe.

Takrat so začeli padati predodski in začelo si je utirati pot spoznanje, da je nesmiselno pričakovati razodetja od skrivnostne "življenjske sile," temveč, da je treba predvsem začeti proučevati, pod kakimi pogoji nastajajo iz snovi nežive prirode takozvane organske snovi.

Od tistih časov dalje je dosegla kemija na tem polju prave triumfe. Kemične tovarne izdelujejo dandanes ogromne množine organskih snovi, posrečilo se je že umetno napraviti maščobo in na najboljši poti smo že, da v kemičnih delavnicah sestavimo največje čudo živih narave — beljakovine.

Po vsem tem nam bo jasno, da ni bistvenega razločka med preprostimi mrtvimi bitji in med predmeti nežive prirode. Samo vprašanje časa je, kdaj se nam bo posrečilo umetno sestaviti vse one snovi, ki jih najdemo v mrtvih truplih živali, rastlin in človeka. Ko bi bilo to enkrat doseženo, potem bi lahko umetno sestavili mehanico takih snovi in jim dali tako obliko, kot jo imajo v mrtvih truplih.

Sedaj, ko smo ugotovili, kakšne so, oziroma kakšne niso bistvene razlike med mrtvimi bitji in med predmeti nežive prirode, pojdimo nekoliko dalje in se vprašajmo: kakšne so bistvene razlike med živimi bitji in med mrtvimi bitji — in odgovor na to vprašanje bo obenem tudi odgovor na vprašanje o bistvu življenja.

Ko nastopi smrt, začne truplo razpadati in nič več ne opazimo na njem takozvanih znakov življenja. Dihanje je za vedno prenehalo, kri ne kroji več po telesu, srce miruje, vsi udje so ne-gibni, ni mu treba več ne zraka, ne vode, ne druge hrane, ne občutljivo je truplo za toploto, mraz, električne tokove in za vse ono, kar mu je nekada siladilo ali grenilo življenje, nobena strast ga ne prekinja več in, četudi je živel par ur, ne bo raslo več niti za milimeter, temveč bo kaj kmalu mrliško odrevenelo ter zapadlo splošnemu razkroju.

Kakor so mnogolični življenjski pojavi kakšnega živega bitja vendar temeljijo končno vsi le na telesni presnovi in v zvezi z njo na gotovih izpremembah energije, ki jo kopiči vsako živo bitje v sebi.

V vsakem živem telesu se vrši neprestano presnavljanje. Tudi če človek nič ne dela in če ne uživa nobene hrane, potekajo v njem mnogoteri življenjski procesi in radi njih izloči v 24 urah skozi pljuča v zrak, ki ga izdihava, kakih 800 g ogljikovega dioksida, plina, ki nastaja n. pr. pri gorenju spirita, poldrugi liter vode, deloma skozi ledvice s sečjo, deloma skozi pljuča v obliki bodnih hlapov, dalje kakih 30 g sečnine itd. Pri tem razpadanju snovi našega lastnega telesa pa nastaja takšna množina toplote in drugih pogonskih sil, da bi lahko z njo zavreli 20 litrov ledeno mrzle vode.

Takšne množine pogonskih sil pa rabi popolnoma mirujoč človek za vsa ona življenjska dogajanja, ki se kljub mirovanju vedno vrše v njem. Če bi človek ne užival hrane, se bi procesi snovnega razkrajanja v njem še vedno nadaljevali, telo bi hujšalo bolj in bolj in končno bi človek ves sestradan umrl. Da se ohrani telo živo in zdravo, mora človek dnevno nadomeščati izgube, ki izvirajo iz snovnih sprememb v njegovem telesu.

V nadomestilo za snovi, ki so se tekom enega dne v telesu razkrojile in ki jih je telo izločilo, mora v istem času povziti razen primerne količine vode še kakih 120 g beljakovin, 80 g maščob, 300 g sladkorja, mnoke in podobnih snovi. Pri popolnem zažigu teh snovi pa nastane ista množina toplote, kot pri razpadu snovi v mirujočem človeškem telesu tekom enega dne.

Da človek lahko živi, mora torej imeti na razpolago določeno pogonsko silo in ta nastaja pri počasnem razpadanju snovi lastnega telesa. Razpadle snovi nadomešča s hrano, ki je zadostna, če odgovarja množina zavžite hrane množini razpadlih telesnih snovi. Seveda je množina razpadlih telesnih snovi neprimeroma večja pri človeku, ki teško dela, kot pri onem, ki samo počiva.

Če je hrana pomanjkljiva, potem bo telo hujšalo, če je preobilna, se bo telo debelilo. Na podoben način črpajo živali pogonsko silo za opravljanje dela iz svojega lastnega telesa in nadomeščajo razpadle telesne snovi z zavžitjo hrano. Edino zelene rastline morejo krti snovne izgube, ki nastajajo v njihovih telesih pri različnih življenjskih opravilih, s samimi snovmi nežive narave: z vode, ki jo sprejemajo iz zemlje, in z rudninskimi snovmi, ki so v vodi raztopljene, ter z ogljikovim dioksidom, ki ju dobivajo iz zraka.

Te snovi pa niso gorljive in nimajo v sebi prav nobene pogonske sile, ki jo potrebuje rastlina ravno kot žival. Da lahko zvari te malovredne snovi in da jih pretvori v visokovredne organske snovi, kot so beljakovine, maščobe itd., zato potrebuje zelena rastlina solčno svetlobo, ki jo pretvori s pomočjo listnega zelenila (zelenega barvila, ki se nahaja predvsem v zelenih listih) v edini vir svoje pogonske sile.

(Dalje prihodnjič.)

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Grupa italijanskih žensk v vasi Rioneri, iz katere so kanadske čete pognale Nemce. Nemci so pred begom ustrelili 16 Italijanov v tej vasi.

Diskuzija o obnovi Neapla

Grof Sforza in Badoglio se kavsata

Sorrenjo, Italija, 1. nov. — Člani osvobodilnega odbora, v katerem so predstavniki šestih protifašističnih strank, so se sestali na konferenci in razpravljali o rekonstrukciji Neapla. Ta je bila prvi poskus Italijanov glede reševanja svojih problemov. Spoznali so, da zavezniška vojaška vlada (AMG) ne more vzpostaviti normalnega življenja v Neaplu brez sodelovanja političnih strank.

Dasi je Neapel v zavezniških rokah že več tednov, je mesto še brez elektrike in transportacije. Banke so zaprte in živilska situacija je kritična. Sejo predstavnikov je narekovala potreba ustanovitve mestne vlade, ki naj bi se lotila reševanja nastalih problemov.

Doznava se, da se grof Carlo Sforza, bivši italijanski zunanji minister, ki je gospe v Italijo iz Amerike, in maršal Badoglio, predsednik vlade, ne moreta sporazumeti o političnih vprašanjih. Sforza je izjavil, da bo sodeloval z Badoglijem le, če pretrga stike s Savojsko dinastijo. On upa, da se bosta kralj Viktor Emanuel in prestolonaslednik Humbert umaknila s političnega področja. Možnost je, da bo Sforza ustanovil svoj glavni stan v Neaplu.

Protest proti jugoslovanski vladi

London, 24. okt. (ONA) —

Štiri vodilne jugoslovanske organizacije na Angleškem obtožujejo jugoslovansko vlado v izgnanstvu, da "zanemarja svoje najbolj elementarne dolžnosti."

Te štiri skupine so na skupnem shodu tukaj sprejele resolucijo, v kateri izjavljajo, da ta vlada ne zasluži imena, da je "predstavnica Jugoslavije."

Med govorniki so se nahajali nekateri Jugoslavlani, katerim se je pred kratkim posrečilo pobegniti iz Jugoslavije in so napadali vlado, da ni hotela poljuditi hrane, zdravilnih potrebščin in orožja v predele, v katerih so se nahajali partizani; da nče uradno priznati ljudske osvobodilne vojske pod komando generala Tita, ter da ni hotela uradno protestirati proti temu, da je Badoglio obdržal v svojem štabu generala Roatta in Ambrosija, ki sta oba proglašena od Jugoslovancev za vojna zločince zaradi zločinov zagrešenih za časa italijanske okupacije v Jugoslaviji.

Skupine, ki so podpisale to resolucijo, so naslednje: Zveza časnikov, kulturno društvo K. O. K. O., Zveza jugoslovanskih pomorščakov in Svobodna jugoslovanska zveza.

Izjava generala Montgomeryja

Kairo, 26. okt. (ONA) — General Bernard Montgomery je bil na kratkem obisku tukaj in je izjavil, da se je začela morala nemškega vojaštva krhati, ker vlada v Nemčiji sami pomanjkanje zaupanja, ter da je tako napočila v sedanjih vojni zadnja, zaključna faza.

Ni sicer hotel povedati, kolikor časa misli, da bo zaključna faza trajala, pač pa je dejal, da je vedno več dokazov zato, da je začela v notranjosti Nemčije vladati nezaupnost in da to povsem naravno vpliva tudi na nemške vojske.

Generalova izjava ob tej priliki, o kateri se zdaj sme poročati, je v najostrejšem kontrastu s tem, kar je še za velikonoeč dejal svojim vojakom, ko je poudarjal, da je še pre zgodaj trditi, da je nemška morala načeta, in to kljub vsem porazom na ruski fronti in v severni Afriki.

Govorec o zadnjih vojaških kampanjah, je dejal general Montgomery, da je bil pohod na Sicilijo vzgled vojaških operacij, v katerih je "šlo vse za razsajajo, z edino težko povzročeno z izbruhom malarije na ravnini pred Katanijo."

Povedal je, da je v tistem delu bojev zahtevala malarija več žrtev kot vojaške operacije.

Ko je general opisoval izkrcavanja na italijanski celini, je dejal, da so bila tista izkrcavanja nekaj "čisto drugega kot prihod na Sicilijo."

"Pri Salernu je šlo res za las. Peta armada se je morala obupno boriti, predno si je mogla ustvariti potrebna mostišča. Takrat je prišel k osmi armadi klic, naj poseže vmes in dramatični skok preko razdalje 200 milj, ko je osma armada hitela, da pade Nemcem za vrat. To je bila ena najlepših stvari, kar jih je osma armada dozdaj sploh napravila."

Glede italijanskih sobojevniških sil je izjavil Montgomery, da bodo uporabljene vzdolž prometnih linij in v nekaterih pristaniščih pri protijavljenskih topovih.

Dr. Maček in maršal Rommel

London, 18. okt. (ONA) — Tukajšnji jugoslovanski krogi so danes zanesljivo izvedeli, da je ponudil feldmaršal Ervin Rommel 72-letnemu predstavniku Hrvaške kmečke stranke, da stopi na čelo hrvaške marionetne vlade, hoteč s to dramatično, toda čisto brezuspešno gesto pomiriti vsaj del uporne Jugoslavije.

Dr. Vladko Maček, ki je bil že prej odklonil nešteto poskusov lutkovske vlade Ante Pavelića, da si pridobi njegovo sodelovanje, je odbil tudi Rommelovo ponudbo.

Overseas News Agency je dobila pred tednom dni brzojavko iz Berna, ki je poročala, da se je Pavelić zopet obrnil do Mačka, da bi ga pregovoril k sodelovanju ter da je nameraval ustanoviti v Zagrebu bolj "liberalno" vlado. Na ta način je upal ustaviti razkroj svojega marionetnega režima. Maček je odklonil.

Rommel, ki je svojo ponudbo predložil Mačku po neznanih posredovalcih, je obljubil, da bo Pavelić odstavljen ter da ga bo nadomestil stari kmečki vodja, ako se le obveže, da bo posredoval pri jugoslovanski narodni vojski, ki se bori največ na hrvaškem ozemlju, da odloži orožje.

Tudi ako bi bil hotel Maček sprejeti nemško ponudbo, prevladuje tukaj mnenje, da je zelo, zelo dvomljivo, da li bi mu uspelo izpolniti tak predpogoj.

Maček se nahaja kot "ujetnik" na svojem posestvu v Kupincu, kjer ga stražijo Nemci in ustaški vojski.

GUSARJI

(Les Filibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Poslovenil F. J-o

(Se nadaljuje.)

17

Na zadku galijone se spusti vrh z zastavo in kastiljanske barve padejo na tla. Tomaž Trublet, ves pobesnel v svoji zmagi, potepta svilo pod nogami. Kakor vedno, je bil ob začetku bitke miren in prevdaren, med borbo pa se ga je polastil krvav bes, ki je iz njega napravil neukrotljivega tigra. Niti popolno uničenje sovražnika ni zadostilo njegovemu nagonu. V tem trenutku se je zdelo, da je vse končano: Zmagalci imajo sami ves krov in vse baterije, čreda premagancev se izmučena stiska v najgobjem dnu ladje. Od tam se čuje le še strahotno stokanje, pomešano s smrtnimi kiki, ganljivimi prošnjami in brezveznim jeclajem. Tomaž pa preceja te ostanke španskih čet skozi neusmiljeno točo krogel. Na krovu dobi vsak ranjenec brez usmiljenja svoj sunek z nožem in trupla mrličev brez razlike gosto padajo čez krov v morje.

Klanje pa še ne preneha. Samo Ludvik Guenole se ga ne udeležuje več, marveč mu obrača hrbet in prekriža roki. Na sprednjem kastelu galijone se spreha sem ter tja ter se ozira po domači fregati, zavozljani z galijono, ter po morju in nebu, da se li ne bliža še kakšen sovražnik, ali pa se ne pripravlja vihar? Ko je moštvo popolnoma pozabilo na mornarstvo in le morilo, straži poročnik s svojo navadno vestnostjo nad dobrobitom celokupnosti.

Končno se uničevanje poleže. Od mnogo nad en tisoč borcev, ki so branili galijono, jih živi še morda kakšnih tristo. Zmagovalci se prepričajo, da so premaganci razoroženi, potem jih kakor ovce naženejo v kazemate in ladijskem trebuhu, kamor so se že itak poskrili. Na izhodne line spuste železne rešetke in nad nje hrastove pokrove, vrhu tega pa še postavijo k vhodom straže z nabasanimi mušketai.

Sedaj je vse v redu. Tomaž Trublet še vedno trepeti v svoji besnosti in vihti ogromni svoji krvavi sekiri. Le iz teža se spomni, da je treba za pravo zavzete ladje tudi še, da se poda v zapovedniški kastel, v veliko kajuto na koncu ladje, in se polasti tam nahajajočih se papirjev.

Odpravi se tja in četa tovarišev mu sledi.

Cim se pa odpro hrastova vrata v kapitansko kajuto, se zaslišijo iz nje divji kriki strahu, večina s tenkimi glasovi. Ni dvoma, na tem mestu je zbrano tudi mnogo žensk. In zares, ni jih bilo malo. Z njimi je bilo tudi dokaj moških, ki jih pa niso čuli tako različno, ker so vpili mnogo manj glasno kakor ženske. Bili so potniki, ki večinoma niso imeli pojma o vojaški in mornarski obrti. Pri prvem strahu že so se vsi poskrili v to kajuto. Tu so se tesno gnetli okrog visoke osebe z dolgo brado, dostojanstvenika, ki si ga mogel spoznati na prvi pogled po vijoličasti sutani in velikem prstanu z ametistom. Zares se je tudi z dostojanstveno kretnjo postavil proti navalu korzarjev in zahteval zase vse one časti in vse spoštovanje, ki gre njegovi eminentni gospodu nadškofu iz Santa Fe de Bogota. Kajti to je bil in nič manj! Njemu na čast je galijona razvila na velikem jamboru nadškofovsko zastavo, ki jo je Tomaž poprej smatral za znamenje zapovedujočega admirala.

Tomaž stopi še nekaj korakov naprej in vihti obe sekiri, njegovi pa za njim. Ko pa zagledajo nadškofa, obstoje kakor ukovani, deloma presenečeni, deloma pa resnično prestrašeni. Bili so namreč vsi dobri krščani in katoličani in že pred samo mislijo na sakrileg jih je streslo. Kakšen sakrileg pa naj bi bil huji, ko če položijo roko na božjega slugo in maziljenca gospodovega? V največji naglici upogne To-

maž svoje koleno in predno še spusti sekire, že zaprosi duhovnika za blagoslov, kakor da je v njem res čudovita moč, ki bi mogla izbrisati zadnje senco smrtnega greha, ki ga je skoraj zagrešil.

Nadškofu se je pri tem pogledu odvalil težak kamen s srca. Obradoval se je, da ima posla s katoličani, ki postopajo z duhovniki mnogo milejše, ko zakrknjeni hugoneti, in ki se zadovolje vrhu tega z mnogo manjšo odkupnino. Zato je nadškof v naglici rad blagoslovil vse, ki so želeli blagoslova, na to jim pa ponudi takoj visoko odkupnino pod pogojem, da ravnajo zmagovalci milo z njim in z njegovo čredo. Pri teh besedah pokaže na plakajočo in vzklajajočo čredo klečečih preplašencev.

"Hudiča!" vpije sedaj eden med korzarji, še mnogo radostnejši od nadškofa. "To je pa res dober pastir, blagoslov nam daje in še povrh nam ponuja svoje zlate čuke!"

"Jezik za zobmi!" se zadere Tomaž nad njim. "Jezik za zobmi, in ne preklinjaj, sicer te ubijem ko psa!"

Kajti Tomažu se prvi hip res ni zdelo prav, da bi vzel odkupnino, kakor mu poprej ni prišlo na misel, da si okrvavi roke z nadškofovo krvjo. Toda pod kožo dobrega katoličana, ki skrbi za izveličanje svoje duše, se prične pojavljati grabežljivost Normandca. Ko eminenca še ni končala svojega nagovora, v katerem je obljubljala korzarjem svoje celoletne dohodke za odkupnino, štirinajstisoč španskih zlatnikov, kar je toliko kakor osemindvajset tisoč francoskih liver, je Tomaž, mnogo manj vznemirjen nad varnostjo svoje duše ko lakomni za zlatniki, že kratkoma preknil ta razgovor, da si ga ohrani za mirnejšo uro in se v naglici ne spravi ob dober dobiček. Zato zaprosi dostojanstvenika z vso spoštljivostjo in obnem odločnostjo, da se umakne za sedaj v svoj oddelek, čes, mi bomo uredili najprej še vprašanje tu zbrane črede, ki se ji pa tudi ni bati hudega.

In ko se je pastir res pokorno odstranil, so se mornarji pričeli baviti z ovčami.

Presledek sicer ni trajal predolgo, vendar pa je pomiril morilski bes zmagalcev. Sedaj, ko so prejeli blagoslov posvečenih rok, očitno ni bilo več mogoče misliti na moritev. Onim potnikom, ki niso vojaki, je ta blagohotnost bila prav dobrodošla. Iznova so se odprla vrata v zadoljne prostore in potniki so se zgnzeli skozi vrata, vsi veseli, da se sploh še najde zanje skrovišče, četudi v ječi. Toda ko so bili že znotraj in se pričeli preštevati in iskati, niso bili vsi. Mnogo žensk je moralo ostati zunaj.

To sicer ni bilo prvič, da so mornarji z "Lepe podlasice" zalotili ženske na premaganih in zaplenjenih ladjah.

Navadno se tudi niso pripetili nikakršni neredi. Ni se mnogokrat zgodilo, da bi se trgovska ladja bila resno branila in mnoge uplenitve so se izvršile sploh brez boja. Če so bile na ladjah ženske, so plačale navadno odkupnino, kakor so pač bile premožne ali revne. Res, večsih se je pripetilo, da so mornarji eno ali drugo posilili. Toda pogosti takšni pojavi niso bili. Velika zmotja je, če ljudje na kopnem navadno mislijo, da mornarji in zlasti oni, ki so že dolgo na morju, kar hlepijo po ženskah in nečistosti in da trpe pod prisiljeno združnostjo. Nasprotno je res! Nič tako ne pomirja polnih poželenj, kakor če se tako zbližbe med nebom in vodo, če čutiš v vseh udi prijetno utrujenost od večnega plezanja, napenjanja, razvijanja in povijanja in če te po prsih in hrbtu boža mili in čisti morski vetrič.

(Dalje prihodnjič.)

FRANCIJA

in francosko ljudstvo

C. PETELIN

(Se nadaljuje.)

Charles Seignobos, ki ni socialist, v svoji "Zgodovini francoskega naroda" razlaga tedanje socialne razmere v Franciji, ki jo vedno rad primerja z Anglijo, in označuje nato socializem tako-le:

"Socialisti v Angliji in Franciji so hodili ločena pota. Angleži so iznašli praktična akcijska sredstva, strokovno organizacijo, zadrugo, pomožna društva, zborovanje zaupnikov, zakone za zaščito delavcev, osemurnik in generalno stavko, napovedali so boj delavcev proti drugim razredom in zahtevali splošno volilno pravico kot edino učinkovito sredstvo, da prisilijo parlament da se peva z delavskim vprašanjem. Francozi nasprotno so pa predvsem dali kritično analizo družbe, nauk o odnosih med delom in kapitalom, imenice za propagando (tenakopravnost proletariata, organiza-

cija dela, pravica do dela in politična oblast proletariata). Od njih izvirata označbi anarhizem in komunizem in v Franciji se je razvila rdeča zastava. Socialistična slika sveta je bila izgotovljena že 1848. Nemški Jud, Karl Marx, ki je živel v pre-gnanstvu najprej v Franciji, potem pa v Angliji, je zvaril soci-

alistična slika sveta je bila izgotovljena že 1848. Nemški Jud, Karl Marx, ki je živel v pre-gnanstvu najprej v Franciji, potem pa v Angliji, je zvaril soci-

AUSSIE HELPS WOUNDED BUDDY

THROUGH A POURING RAIN Sgt. Gordon Ayres, Shepparton, Victoria, helps a wounded comrade slosh across a creek toward a dressing station behind the lines in New Guinea. They are members of the Australian 9th Army which is battling the Japs at Finchhafen.

LANDING CRAFT are proving to be almost as versatile as the jeep. Here the spacious interior of a tank-carrying craft is utilized to evacuate a group of wounded and sick Marines and other servicemen from a South Pacific island to a base hospital. U. S. Marine Corps photo.

alistične ideje v enoten sistem znanstvenega značaja.

V Franciji je imel socializem najprej samo majhne skupine pristašev, Saint-Simoniste, "zadružno" solo Fourierovo, Cabetoje "ikarijce". Voditelji teh šol so upali, da bodo mogli preobraziti družbo z močjo svojega osebnega vzgleda, brez politične revolucije in brez stavljanja zahtev na državo. Socialistične ideje so v Parizu in v Lyonu prodirle v politično-republikanske kroge mladih meščanov in boljših rokodelcev. Ti novi pristaši, ki so bili že pri marsikateri pobuni, so zasnovali načrt, da preoblikujejo družbo potom "socialne revolucije" — ta izraz izvira iz 1832. leta. (Izza upora proti režimu kralja Ludvika Filipa, op. p.) Posamezniki med njimi so se imenovali komuniste, naziv, ki ga je med revolucijo povzel Babeuf in njegovi mlajši. To so bili ljudje, za katere je Marx 1848. spisal "Komunistični manifest".

Tesno povezanost socializma s francosko tradicijo bistroumno označuje tudi Andre:

"Sprememba v delavčevem značaju se v Franciji brez dvoma ni izvršila tako ostro kakor v drugih zapadnih deželah, ker je industrijska revolucija pri nas še dolgo pustila rokodelski stan v njegovi stari obliki. Čudovit tip je ta rokodelc, ves navdan s častjo svojega poklica, kot osebno neločljiv od svojega dela, stoji v središču francoske tradicije. V politiki je bil on tisti, ki je v prejšnjem stoletju za barikadami delal revolucijo, katere ideja je bila morda manj razredno sovraštvo ali kaka revolucionarna doktrina kakor ideal demokracije. Ko je postal socialist, je bil on tisti, ki je u-

stvaril združeno socialistično stranko in Confederation General du Travail (strokovno zvezo) in ki ji še danes pripada. V bistvu njegov socializem ni nič drugega kakor nadaljevanje demokratskega francoskega ideala 19. stoletja. Delavec v mehaničnih veleindustrijskih obratih predstavlja seveda popolnoma drug tip. On, natančno vzeto, nima več specialnega dela in predvsem nikakega čustva za duh in čast svojega poklica. To je suženj stroja in to ga dela nezadovoljnega in vznevoljenega. Suženj stroja — to je žalostno stanje posebno za Francoza."

Ker je socialistična stranka v Franciji mogla navezati svoje delo na politično tradicijo ljudstva, je združila v svojih vrstah ne samo rokodelce in delavce, temveč tudi velike množice kmetov, učitelje, male uradnike in mnogo intelektualcev. Stranka ima "na severu, v osrednji Franciji, v Lyonu, z eno besedo v velikih industrijskih okrajih svoje trdne pristaše, to so kvalificirani in strokovno organizirani delavci. Na jugu je pa razširila svojo domeno na okraje, v katerih ni velike industrije in kjer se strankini pristaši rekrutirajo iz malih kmetov, ki so žejni demokratskega duha. Dolina Rona, Provence, del Languedoca, ki leži ob Sredozemskem morju, nudijo glavni kontingent francoskih socialistov, paradoksen pojav, ki pa izgubi vsako neverjetnost za tistega, ki pozna ljudi te dežele." (Andre).

Kljub tem ugodnim psihološkim pogojem je pa bila pot socialistične stranke do današnje moči trnjeva. Trebalo je hudih bojev v pravem pomenu te besede, da je gibanje doseglo

najprej dovoljenje legalnih strokovnih organizacij in kasneje politične stranke. V začetku je morala prestatiti mnogo notranjih idejnih sporov, kasneje izize, ki so izvirale iz stremeljenja poedincev, da pridejo v vlado, in po vojni razkol, ki je bil diktiran iz Moskve. V okviru te knjige ne moremo podati zgodovine gibanja (ki jo najdete deloma v Beerovi "Zgodovini socializma in socialnih bojev" IV. in V. del v založbi Cankarjeve družbe 1936. in 1937. leta), temveč samo kratek pregled, ki bo pokazal, da se socializem v različnih deželah različno razvija, da pa se prav povsod srečava z najhujšim odporom s strani privilegirancev, ki ne izbirajo sredstev proti njemu posebno tedaj, če je njihova gospodarska moč združena še z državno oblastjo. Seignobos orisuje delavske razmere v času, ko se je pojavil socializem, (okrog 1830. leta):

"Odkar je velika industrija po angleškem vzorcu delala s stroji in premogom, se je popolnoma spremenila. Zaposlovala je vedno več delavcev in ustvarila popolnoma drugačne življenjske pogoje, kakor so bili običajni pri rokodelskem stanu. Ker je mehanično delo zahtevalo mnogo manjšo spretnost in mnogo krajšo učno dobo, so mogli pritegniti tudi dinarje-ženske in otroke. Isto je obveljalo za "manufakture", v katerih so se dela izvrševala po navodilih delovodij v velikem obsegu, čeprav so se opravljala še vedno na roko; prav tako stanje je bilo pri tkalcih, ki so delali doma za račun velikega podjetnika. (Dalje prihodnjič.)

Najzanimivejše dnevne delavske vesti so v dnevniku "Prosveta." Ali jih čitate vsak dan?

MY NATIVE LAND

Spisal LOUIS ADAMIC

Nová knjiga, katero bo čitalo stotisoče ljudi širom Zdr. držav, med njimi mnogo važnih vladnih funkcionarjev v Washingtonu, posebno še oni, ki delajo na vojaških, re-lifnih in političnih načrtih za Jugoslavijo in Balkan.

Knjiga "My Native Land" bo vzbudila še posebno pozornost med slovenskimi in drugimi jugoslovanskimi Amerikanci, ker se tiče Slovenije in Jugoslavije—pozorišča že nad dve leti najbolj neustrašenega odpora proti nacijski in fašistični okupaciji, civilne vojne, revolucije in proti-revolucije.

V "My Native Land" nam Louis Adamic podaja zanimivo zgodbo južno-slovanskih dežel in narodov od sedmega stoletja naprej. Vsebuje 530 strani.

CENA \$3.75 IZVOD

Naroča se pri

PROLETARCU

2301 South Lawndale Avenue, Chicago 23, Illinois

V zalogi tudi ostala književna dela Louisa Adamića

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije socialističnih naročnikov na list Prosveta prišleje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naročijo \$1.50 eno letno naročnino. Kar pa člani še plačajo pri vnosu \$1.50 na teden, se jim to prišleje k naročnin. Torej sedaj ni vroka roba, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastna in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list teden, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveta, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnin.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrži. države in Kanado \$3.00	Za Chicago in okolico je \$7.50
1 teden in 4.00	1 teden in 6.00
2 tednika in 3.00	2 tednika in 5.00
3 tednike in 2.40	3 tednike in 4.00
4 tednike in 1.30	4 tednike in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50
Za Evropo je \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v platu in si naročite Prosveta, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2637 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Priložite polnjam naročnino za list Prosveta vsoto \$

1. Ime Čl. družine

Naslov

Ustavite teden in ga priložite k moji naročnini od slednjih članov moje družine:

2. Čl. družine

3. Čl. družine

4. Čl. družine

5. Čl. družine

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐